

MEGNYITÓ

Alig két esztendeje — 1957 októberében — rendezte meg a Magyar Tudományos Akadémia VI. Műszaki Tudományok Osztályának keretében működő Építészettörténeti- és Elméleti Főbizottság — az Építésügyi Minisztérium, illetőleg, különösen az Országos Műemléki Felügyelőség, az Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem, valamint a Magyar Építőművészek Szövetsége erkölcsi és anyagi támogatásával — I. Építészettörténeti és Műemlékvédelmi Konferenciáját, melyen a Szovjetunió és a szomszédos népi demokráciák küldöttei is részt vettek. A konferencia-rendezésnek és a nemzetközi részvétel biztosításának sajátos és fontos célkitűzése volt.

Európa e részének nemcsak gazdasági, társadalmi, politikai problémái olyan összeforrottak, hogy igénylik, sőt követelik a kölcsönös segítség szocialista módszereinek minél magassabb színvonalú alkalmazását, hanem a tudomány különböző ágainak problémái is. A gazdasági, társadalmi, politikai problémák szülte igények és követelmények kielégítése ma már mind hatalmasabb méretekből, mind nagyszerűbb effektussal bontakozik ki, és bizonyítja napról napra a XXI. Kongresszus egyik nagy jelentőségű megállapításának igazát, hogy a szocializmust építő országok fejlődésében nem az egyenlőtlenség, hanem a *kiegyenlítő* elve fog érvényesülni, a szocializmust építő országok csaknem egyszerre érkeznek el a kommunizmusba.

Az igények és követelmények ilyen kielégítése már a tudomány világában is megkezdődött, és pedig mindenekelőtt az egzakt és a természettudományokban — melyek egyébként olyan szoros kapcsolatban vannak a gazdasági fejlődés problémáival — gondoljunk csak — például — az atomkutatásban folytatott egyre nagyobb szabású együttműködésre. De elindult már ez a folyamat a társadalom-, a történet-, a nyelv- és irodalom- — a humán- — tudományok számos ágában is (a marxizmus—leninizmus tudományának művelésében ez az együttműködés kezdettől természetes), egyesekben viszont még a kezdeteknél tart, ilyen az építészettörténet és a műemlékvédelem tudományága is.

Mi ennek az oka?

Kísérreljük meg néhány szóval újból tisztázni néhány gondolatunkat, melyek az együttműködést e tudományágakban is nemcsak indokolják, de kategorikusan meg is követelik.

Európa e részén — a kultúra történetének több mint ezer esztendejében — a sűrűn változó politikai erőviszonyok, az egyik helyről a másikra tolódo hatalmi súlypontok hatásának következményeként sűrűn újra-rajzolód-

nak a térkép országot-birodalmat jelentő szinfortjainak konturjai. Sőt — sokszor az előbbieket függvényeként — a különböző ethnikumu népek által megült területek foltjai is változnak, amőbaként összezsugorodnak, kitágulnak, behatolnak más népek foltjai közé, vagy éppen kiszorulnak onnan. Mindez, meg a geográfiai összefüggés, a közös ellenségekkel szembeni védekezés egymásrautaltsága s még néhány sajátos motívum nyilván erősen érinti az egyes népi kultúrák alakulását, és a hatások meg ellenhatások — kölcsönhatások — bonyolult szövevényét hozza létre, túl azon a bonyolultságon, amit a kultúra természetes vándorlása Európa más részein is okoz.

A vázolt történelmi fejlődés tehát kell, hogy érintse Európa e részének építészetét is, és pedig sajátosságának — például alkotásai elmozdíthatatlanságának — megfelelő, sajátos módon. A középkori építészeti stílusok egy-egy műhely felfogását, modorát hordozó kisugárzása, mestereinek ide-oda vándorlása, rányomja bélyegét e nagyobb táj alkotásainak egy-egy csoportjára, többé-kevésbé függően az *akkori* politikai és az *akkori* néprajzi határoktól és nyilván függetlenül a később megváltozottaktól. Ugyanez áll — természetesen — e terület újkori, sőt legújabbkori építészetének alakulására is. De éppen a határok, a szuverénitások változása, mind e bonyolultságok létrejötté következtében szükségszerű és elkerülhetetlen, hogy e terület történelmi építészetének egy sereg problémáját a szomszédos baráti-testvéri országok-népek tudásaival szoros együttműködésben, közös erőfeszítésekkel oldjuk meg.

Ezt 1945 előtt számunkra lehetetlenné tette az imperializmus országokat-népeket szembeállító, a monopolcapitalizmus gazdasági törvényszerűségeiből folyó, országméretű érdekütközéseket — többek közt — a *nacionalizmus* ideológiájával színező, élező politikája, melyben itt, az egykori Habsburg-monarchia nemzetiségeket elnyomó, egymásnakugrasztó „egyensúly”-politikájának „hagyományai” élnek tovább. A nagy történelmi forduló — 1945 —, különösen pedig a szocializmust nemcsak a gazdaságban — a materialiakban —, hanem a szellemekben — a tudatokban — is építő országok-népek eddigi nagyszerű fejlődése után azonban már annak kell lehetetlennek lennie, hogy ez a nacionalista „hagyomány” befolyásolhassa, torzíthassa az építészet-történet és műemlékvédelem közös problémáinak közös munkálását, e munka mindnyájunk számára annyira fontos eredményeinek produkálását. Ha a mi népünk és a szomszédos baráti-testvéri népek egyes rétegeiben még élnek is e nacionalizmus maradványai, éppen a tudomány képviselőinek, s így e tudományok hordozóinak is kell példát mutatniuk arra, hogy a nemrég még legalábbis „kényes”-nek deklarált kérdéseket minden nacionalista elfogultság nélkül, egyedül a helyes — mert marxista — történetiszemléleten nyugvó, tudományos objektívitással vizsgálják és igyekezzenek megoldani.

A II. Építészettörténelmi és Műemlékvédelmi Konferencia magyar rendezői ezzel a szándékkal kívánják továbbépíteni az első konferencia által megkezdetteket, és bíznak a sikerben.